

JUS2111 - Eksamensoppgave - V22

Forslag om rusreform har medført omfattende politisk debatt i Norge. En slik reform ble utredet i [NOU 2019:26, Rusreform - fra straff til hjelp](#). Forslag til lovendringer ble fremmet for Stortinget i [Prop. 92 L](#). Det var stemning i Stortinget for reform, men uenighet om hvordan reformen skulle gjennomføres. Regjeringens forslag til rusreform ble derfor ikke vedtatt.

Partiet Det Grønne Gress (DGG) hadde for sin del antatt at dette kunne bli resultatet, og hadde i forrige stortingsperiode fremmet forslag om endring i Grunnloven. Tanken var at det kunne være nyttig å grunnlovsfeste kjernen i en slik reform, hvis reformen ble vedtatt. Og dersom reformen ble nedstemt, ville en bestemmelse i Grunnloven uansett ha forrang fremfor annen gjeldende lovgivning.

Forslaget gikk ut på at det skulle tilføyes en ny § 99 i Grunnloven, siden dette nummeret var blitt «ledig» etter reformen i 2014. Forslaget til ny § 99 lød slik:

«Ingen må straffes for å ha hatt befatning med narkotiske stoffer, slik som kjøp, bruk eller besittelse, dersom vedkommende er å anse som medisinsk avhengig av slike stoffer.»

Forslaget var begrunnet med de samme hensynene som var fremme i debatten om rusreform, og DGG fremhevet særlig at straffens funksjon, den preventive virkningen, uansett ikke ville ha noen virkning overfor mennesker som var medisinsk avhengige og derfor ikke hadde noen fri vilje. Dessuten hevdet DGG at slik straff var et inngrep i privatlivets fred som er vernet av Grunnloven § 102 og Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK) artikkel 8, og at straff overfor avhengige mennesker ikke kunne anses forholdsmessig.

Da Stortinget skulle votere over de mange forslagene, i januar 2022, hadde covid-epidemien blomstret opp med kraftig spredning av varianten omikron. Stortingets presidentskap besluttet derfor at det på nytt skulle innføres antallsbegrensning i stortingssalen. Av smittevern hensyn fant man ut at det ikke burde være flere enn 110 personer til stede, selv om det fulle antall representanter er 169.

Riktignok går det frem av Grunnloven § 73 at to tredjedeler av representantene (113 personer) må være til stede ved behandlingen av grunnlovsforslag. Presidentskapet mente imidlertid at pandemisituasjonen hadde en nødrettsliknende karakter, og siden alle de parlamentariske lederne var enige i fremgangsmåten kunne dette heller ikke være betenkelig. En eventuell formfeil ville heller ikke virke inn på resultatet, siden hvert parti hadde ansvaret for at de fremmøtte var representative for det samlede Storting. Forslaget ble så vedtatt med et tilstrekkelig flertall av de fremmøtte.

Den nye bestemmelsen i Grunnloven voldt problemer for påtalemyndigheten, og Riksadvokaten måtte gjøre seg opp en mening om man skulle fortsette den praksisen som fortsatt var foreskrevet i straffeloven og legemiddeloven. Disse bestemmelsene var jo ikke opphevet. Riksadvokaten kom til at praksis burde fortsette, og tiltaler ble derfor utferdiget som før, basert på disse bestemmelsene.

Riksadvokaten la særlig vekt på to forhold; For det første la Riksadvokaten til grunn at Grunnlovens bestemmelse ikke kunne anses gyldig vedtatt siden regelen om antall representanter ikke var oppfylt.

For det andre la Riksadvokaten til grunn at Norge var folkerettslig forpliktet til å straffe kjøp, bruk og besittelse etter [FNs konvensjon av 1988 om "illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances"](#), og at det derfor uansett ikke var anledning til å vedta noen straffrihet. I denne konvensjonens artikkel 3 står blant annet følgende:

«Article 3. Offences and sanctions

[...]

2. Subject to its constitutional principles and the basic concepts of its

legal system, each Party shall adopt such measures as may be necessary to establish as a criminal offence under its domestic law, when committed intentionally, the possession, purchase or cultivation of narcotic drugs or psychotropic

substances for personal consumption contrary to the provisions of the 1961

Convention, the 1961 Convention as amended or the 1971 Convention.

[...]

4. (a) Each Party shall make the commission of the offences established

in accordance with paragraph 1 of this article liable to sanctions which take into

account the grave nature of these offences, such as imprisonment or other forms

of deprivation of liberty, pecuniary sanctions and confiscation.”

Dette var bakgrunnen for at den helt ferske dommerfullmektigen Pedrine Aasen fikk en slik sak på sitt bord, bare to uker etter at hun hadde begynt i jobben i Ålesund tingrett.

Den tiltalte var Stein Høydrake. Han var 46 år og hadde de siste tiårene vært ut og inn av fengsel og mislykkede behandlingsopplegg for rusmisbrukere. Denne gangen var han blitt pågrepet med ett gram heroin i en av byens parker på høylys dag, sammen med sin eneste venn, minigrisen Einstein. Høydrake hadde tilstått for politiet som pågrep ham at han hadde kjøpt dette grammet og allerede delt ett annet gram med Einstein. Det var derfor blitt en ganske liten dose på Stein selv.

Da Høydrake møtte i retten, hadde Pedrine mistanke om at han var ruset, men det var lite hun kunne gjøre med det. Han tilsto det hele, og forklarte om sitt begredelige liv. Særlig gjorde det inntrykk at han festet blikket på henne og sa:

- Har du noen gang sett noen med abstinens? Vet du – om jeg ikke hadde tatt det grammet, så ville jeg fått kramper og smerter verre enn du kan forestille deg. Jeg har vært gjennom det helvetet før, og orker det rett og slett ikke flere ganger!

Høydrake var tiltalt etter legemiddelloven § 24, jf. § 31 for kjøp, besittelse og bruk av disse grammene. Påtalemyndigheten la ned påstand om at han burde dømmes til fengsel i 21 dager, gitt hans tidligere rulleblad. Pedrine syntes det var veldig vanskelig å avgjøre saken. På den ene siden mente hun at det var lite meningsfullt at Høydrake skulle i fengsel. På den annen side hadde man en langvarig rettspraksis som tilsa nettopp en slik straff som aktor hadde påstått.

At straffebudene var overtrådt, var isolert sett ikke tvilsomt. Og partene var heller ikke uenige om dette.

Aktor anførte, i overensstemmelse med Riksadvokatens syn, at bestemmelsen i Grunnloven ikke var gyldig vedtatt, og at FNs konvensjon av 1988 uansett var til hinder for å innføre straffrihet. Tingretten måtte på vanlig måte dømme etter de straffereglene og den rettspraksis man faktisk har.

Forsvareren anførte at bestemmelsen i Grunnloven var gyldig vedtatt, og at domstolenes prøvingsrett uansett ikke kan gjelde prøving av grunnlovsvedtak. Dessuten anførte han at selv

om man skulle tenke seg at Stortinget hadde oversett formregler om grunnlovsvedtak, så hadde Stortingets flertall likevel vedtatt en regel som måtte få betydning for anvendelsen av den hjemmelen til straff som står i legemiddeloven.

Forsvareren anførte videre at å dømme Høydrake for hans private handlinger ville være et inngrep i privatlivet etter Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8. Han anførte også at straff ville være et brudd på disse bestemmelsene, siden aktor ikke hadde godtgjort at et slikt inngrep i form av straff var forholdsmessig. Høydrake var jo avhengig av disse stoffene, og man kan ikke straffe noen for å ha prøvd å unngå lidelsene ved abstinens.

Til dette anførte aktor at Høydrake ikke var pågrepet i sitt eget hjem, men i en offentlig park på høylys dag. Det var derfor ikke tale om at det forelå et inngrep i Høydrakes privatliv overhodet. Forsvareren kontret dette med at det var irrelevant for vurderingen hvor Høydrake fysisk befant seg under pågripelsen. Dessuten var parken nærmest å regne som Høydrakes annet hjem, siden han både kunne få tak i nødvendige rusmidler og gå tur med Einstein der.

* * *

Du er dommerfullmektig Aasen: Drøft og avgjør de rettslige spørsmålene som saken reiser. Du skal ikke utmåle straff.

Anine Kierulf

Faglig eksamensleder

Oslo, våren 2022

